

Rudovláska Kejele

**Isaac
Bashevis
Singer**

**Dosud nevydaný
román nositele
Nobelovy ceny**

**Přeložila
Gita Zbavitelová
ARČO**

Rudovláška Keje

RudovláskaKejle

**Isaac
Bashevis
Singer**

**Přeložila
Gita Zbavitelová**

RED KEYLE

Czech edition © Argo, 2021

Copyright © 2020 The Isaac Bashevis Singer Literary Trust

All Rights reserved.

Translation © Gita Zbavitelová, 2021

ISBN 978-80-257-3627-2 (váz.)

ISBN 978-80-257-3731-6 (e-kniha)

Redakční poznámka

Román Isaaca Bashevisa Singera Rudovláška Kejle vycházel na pokračování v americkém jidiš deníku *Forverts* od prosince 1976 do října 1977 pod názvem *Jarme un Kejle* (Jarme a Kejle). Příběh, jenž se odehrává před první světovou válkou, je Singerovým třetím a posledním pokusem o vylíčení varšavského podsvětí v ulici Krochmalná, kde vyrostl, ale sám byl příliš mladý, než aby je osobně zažil nebo je v dětském věku chápal. Jeho první román *Šojm*, který vyšel v jidiš v roce 1967 a v angličtině v roce 1991 jako *Scum*,¹ popisoval podobné prostředí v době o několik let dříve než Rudovláška Kejle, zhruba v roce 1906, těsně po revoluci roku 1905 v Rusku. Druhý román, *Di gest* (Hosté), jenž zatím do angličtiny přeložen nebyl, vyšel v roce 1972. Tyto tři romány jsou někdy nazývány trilogií – tedy třemi Singerovými pokusy spojit zájem o morálku a metafyziku s *šundem*, tedy „pokleslým“ žánrem detektivního jidiš románu. To, že o něm Singer věděl, je patrné nejen z jeho vlastních děl typu *šund* (jako jeho vzpomínková kniha *Láska a vyhnanství*²; rovněž ho zkoumá i zesnulý literární historik Chone Šmeruk), ale najdeme ho i v románech a Singerových popisech divadelního *šundu*, na který jidiš obecnstvo rádo chodilo v New Yorku i Varšavě. Singer dobře věděl, o jaký literární experiment se v těchto

1 Česky *Vyvrhel*, Argo 2004 (pozn. překl.).

2 Argo 1997 (pozn. překl.).

třech knihách pokouší, a jeho umělecká ruka je patrná v celém románu Rudovlácka Kejle.

Tato kniha zachází jako experiment dál než druhé dva romány a vstupuje do říše varšavského podsvětí, kterou Singer předtím nezkoumal. Následky obchodu s lidmi, citového a tělesného zneužívání a znásilňování líčí otevřeným a přímočarým způsobem, který v jidiš literatuře nebyl obecně přijatelný. V románu figuruje i homosexualita, což mělo za následek víc námitek jidiš redaktorů, než autor očekával. Příběh zkoumá také zkušenosti židovských přistěhovalců v newyorské čtvrti Lower East Side začátkem dvacátého století. Paul Kresh jej v Singerově biografii nazývá „mimořádně otevřeným a působivým románem“ a slibuje, že brzy vyjde knižně, a dokonce ho uvádí v bibliografii s tím, že bude na pultech už v roce 1979. Přestože byl však přeložen a avizován nakladatelstvím Farrar, Straus and Giroux jako součást chystaných Singerových knih, otevřená povaha románu zřejmě nakonec vedla k pozastavení vydání.

Rukopis, jež přeložil Singerův synovec Joseph, tak spolu se všemi Singerovými dokumenty doputoval až do střediska Harry Ransom Center v Austinu, kde byl objeven v roce 2014. Neobsahuje žádné autorovy charakteristické rukou psané opravy. Naopak je v něm mnoho míst, jež překladatel vynechal s žádostí o autorovo vysvětlení – zejména varšavský jidiš slang z počátku dvacátého století, který synovec nemohl znát. Singer však tato prázdná místa nikdy nedoplnil, a tak jsem je přeložil sám s občasným přispěním odborníka na jidiš Eliezera Niborského. Singer také nikdy neměl příležitost rozhodnout o anglickém názvu románu. Rukopis v jidiš se jmenuje Velt un untermvelt (Svět a podsvětí), ale název je škrtnutý a vedle je napsáno Jarne un Kejle, tedy titul, pod nímž román vycházel ve *Forvertsu*. Vpravo nahoře na

stránce je také anglický název *The Spoilers* (Kazisvěti). Ten však použil Rex Beach pro svůj román z roku 1906 o zkorumpovaných úřednících na Aljašce, jenž byl v následujících padesáti letech pětkrát zfilmován. Tento název by byl pro Singerův román logický – autor chtěl poukázat na morální důsledky podsvětí na lidi, kteří usilují o lepší život, a na to, jak je toto prostředí odcizuje ostatní společnosti. Jenže tento titul byl poznamenán americkým filmovým světem, kam pronikl, a připomínal zejména filmovou adaptaci z roku 1942 s Marlene Dietrichovou a Johnem Waynem. Singerův román proto potřeboval název, jenž by odrážel jidiš původ i náplň románu – příběh bývalé prostitutky Kejle, která navzdory zneužívání a využívání, jemuž čelí, věří ve spásu a jejíž vliv na muže v jejím životě celý román propojuje, i když Kejle zrovna na stránce nefiguruje.

Název *Rudovláska Kejle* byl zvolen proto, aby zdůraznil empatii, kterou Singer vyjadřuje tím, že obdařil postavu hlubokou autenticitou a pozoruhodnou schopností přežít. Název rovněž odráží další historickou okolnost vydání románu, která nemá jasnou odpověď a naznačuje snad neschopnost najít řešení v jiné postavě nežli v Kejle. Poslední pokračování románu vyšlo v jidiš sedmého října 1977 s tím, že bude následovat epilog, ale žádný už nepřišel. Výsledek nepřineslo ani pátrání po nějakém ručně psaném nástinu v Singerově pozůstalosti. V jeho bibliografii se žádné podobné publikace nenalézají a anglický překlad končí v témže bodě děje jako poslední pokračování v jidiš. Jediným vodítkem je poznámka v Kreshově životopise, že Singer „dosud nenapsal epilog k svému románu *Jarme a Kejle*, jenž vychází ve *Forvertsu*. Autor se nemůže rozhodnout, zda má Jarme nakonec spáchat sebevraždu, nebo ne. Opravdu ještě netuší, jak se příběh vyvine.“

Tato poznámka je však hned ze dvou důvodů problematická. Zaprvé ji Singerův životopisec psal v době, kdy román ještě vycházel na pokračování, což naznačuje, že Singer měl skutečně v úmyslu jej dokončit, ale „zatím“ nenašel uspokojivé řešení. A zadruhé je zavádějící zmínka o Jarmem, neboť tento hrdina není na konci románu postavou, která by o sebevraždě uvažovala; přemýšlí o ní jiný Kejlin milenec, jenž hraje v románu významnou úlohu.

Zdá se tedy, že Singer se nemohl rozhodnout, jak má celý příběh ukončit, a nechal mu otevřený konec jak v jidiš, tak v angličtině, aby si čtenáři vytvořili vlastní názor, zda jeho hrdinové zvolí život, nebo smrt.

David Stromberg, Jeruzalém duben 2018

Část první

Kapitola první

1

Ve skutečnosti se jmenoval Jermihu Eliezer Holcman, ale Krochmalná ulice neměla na dlouhá jména trpělivost. A tak se mu říkalo Jarme a navíc Bodláč. Jeho žena se jmenovala Kejle Lea Kupermincová, ale kvůli ohnivým vlasům jí říkali Rudovláska Kejle. Jarmeho přezdívka Bodláč pocházela z bodláků, které kluci ve Varšavě házeli po lidech devátý den měsíce avu. Když se někomu zachytil ve vousech nebo mladému děvčeti ve vlasech, nebylo snadné ho odstranit. A právě tak pichlavé poznámky adresoval Jarme Bodláč svým kumpánům a ženám, s nimiž udržoval vztahy.

Ve svých dvaatřiceti letech byl už čtyřikrát ve věznici Pawiak za krádeže; jeho specialitou bylo páčení zámků. Několikrát byl také zatčen za obchod s bílým masem. Rudovláska Kejle měla v devětadvaceti letech za sebou tři bordely – jeden v Krochmalné, jeden ve Smoczné a jeden v ulici Tamka. Jejím prvním pasákem nebyl nikdo jiný než Slepec Iče. Jarme ji poprvé spatřil v hostinci v Krochmalné číslo šest. Strávil s ní den a noc a pak ji odvedl k rabínovi ve Stawské ulici a oženil se s ní. Na rozdíl od jiných se rabín ze Stawské těch, kdo se k němu přicházeli vzít nebo rozvést, na nic neptal a jen si vzal tři rubly a sepsal příslušný dokument.

Psal se rok 1911, šest let po revoluci. Stávky a pumové útoky už dosáhly svého a car Mikuláš II. dal zemi novou ústavu,

ale první Duma padla a byla zvolena druhá a třetí. Strany se hádaly v Rusku i v Polsku. Černosotněnci podněcovali pogromy a nacionalisté v Polsku vyzývali k bojkotu židovského zboží. Statisíce židovských mladíků a dívek přecházely tajně hranice do Pruska a Haliče a odtamtud se vydávaly hledat štěstí za mořem v Americe. Politici už řadu let v jidiš novinách označovali za soudek s prachem Balkánský poloostrov. Předpovídali válku nejen mezi Srbskem, Bulharskem, Černou Horou a Tureckem, ale i mezi Ruskem a Německem. Doktor Herzl byl už po smrti, ale sionisté toho roku pořádali kongres stejně jako v minulých letech. Socialisté ve svých prohlášeních tvrdili, že sionismus je jen planá fantazie a židovští dělníci by měli v zemích, kde žijí, bojovat za socialismus, a ne snít o nějaké polopusté zemi obývané Araby. Sultán Abdulhamid beztak nikdy nedovolí, aby tam Židé bydleli.

V hostinci v Krochmalné číslo šest však nikdo noviny nečetl a politikou se nezabýval. Zato si všichni pamatovali útok socialistů na podsvětí – jak povstalci vtrhli do bordelů, zbili děvky, roztrhali povlečení v postelích a všem nadělali modřiny a polámali žebra. To však byla dávná minulost. Několik výtržníků skončilo na Sibiři, několik rudých bylo popraveno v Citadele a hodně jich zahynulo na „krvavou středu“.

Jarme Bodláč uměl jidiš noviny číst. Pocházel z prostředí zlodějů v Piasku, a nějaký čas dokonce studoval v ješivě v Lublinu. Když nějaký zloděj nebo kumpán potřeboval napsat domů rodičům či třeba do Buenos Aires, přišel za Jarmem a ten mu vyrobil dopis v jidiš a adresu v ruštině. Jarme si kupoval noviny každé ráno, ale četl jen romány na pokračování, jako *Krvavá žena*, *Oklamaná dáma* a další podobné příběhy. Často některou část předčítal i Kejle anebo jí převyprávěl, co se tam stalo. Její zelené oči jen zářily nad tím, jakou má autor představivost.

„Oj, tihle spisovatelé mají ale nápady,“ říkala. „Dokázali by k sobě i srazit dvě zdi.“

„Všechno jsou to jen smyšlenky,“ odpovídal Jarme. „Jenom vysedávají s perem v ruce a stavějí vzdušné zámky. Ve skutečnosti neumí dát dvě a dvě dohromady.“

„To mají z té Tóry,“ řekla Kejle. „Furt leží v těch svých velkých svazcích Talmudu a cvičí si mozek.“

„Bodejt'. Zato Chazkele Zrcátko, ten se vyznal! Když ho přišel nějaký kluk poprosit o radu, vždycky si mnul čelo jako nějaký rabín,“ odpověděl Jarme. „Přechytračil všechny Rusy v Polsku. Měl tak šikovné prsty, že jednou dokonce šlohnul zlaté hodinky policejnímu náčelníkovi.“

„A chytli ho?“ zeptala se Kejle.

„Vrátil je sám od sebe. Povídá prý, ‚Vaše Vysokoblahorodí, tady máte svoje hodinky.‘ Toho papaláše div neklepla pepka.“

Oba manželé spolu nejen rádi spali, ale taky si rádi povídali. Probděli ve svém bytě v Krochmalné číslo osm půlku noci a klábosili. Rudovláska Kejle znala milion historek a Jarme na každou odpovídal deseti svými. Od chvíle, kdy ji před dvaceti lety přivezli z venkova, Kejle z Varšavy nikdy neodjela a byla nejdál ve čtvrti Praga nebo Pelcowizna. Zato Jarme Bodláč byl světoběžník. Jezdil vlakem, hrál s cestujícími nejrůznější hazardní karetní hry a obehrával venkovany. Někdy čas dělal pašeráka v Mławě a převáděl přes hranice lidi, co chtěli do Ameriky. Jednu dobu taky pašoval kontraband do Pruska a dál do Ruska. Jednou ho málem poslali s nákladem ženských do Buenos Aires. Znal pasáky a kasáře v půlce Polska a měl kalendář s vyznačenými daty všech jarmarků v Rusku.

Kejle se nad ním jen rozplývala: „Jarmíčku, já jsem ta nejšťastnější ženská na světě! Od Boha chci jen to, aby nám to

šťěstí neodešlo. Pořád házím peníze do kasiček pro chudé a modlím se k Bohu za tvoje zdraví.“

„A já, Kejle, bych tě nevyměnil ani za tolik zlata, kolik vážíš!“ odpovídal Jarme.

„Taková láska jako ta naše nebyla, co svět světem stojí,“ šeptala mu.

Byla to pravda. Přesto měla dvojice dohodu, že když se Jarmemu zalíbí nějaká žena anebo Kejle zatouží po jiném muži, nemusejí se žinýrovat a udělají, po čem jejich srdce touží, ale s tím, že před sebou nebudou mít žádné tajnosti a hned si o tom povědí. Oba dohodu dodržovali.

Za toho dva a půl roku, co byli spolu, Jarme sešel z cesty jen párkrát, když měl příležitost odjet z města. V jednom takovém týdnu se to poprvé stalo i Kejle – odevzdala se Slepci Ičemu v nemocnici v Czysté ulici, kde ležel, protože ho pobodal jeden pašerák. Slepec Iče si díky protekci zařídil soukromý pokoj. Když ho Kejle přišla navštívit s tvarohovým koláčem, Iče celý v obvazech ji požádal, aby mu ve jménu starých dobrých časů dala, co potřebuje.

I když měl horečku a nebylo mu dobře, stáhl ji do postele. Netrvalo to ani minutu a celou dobu stála za dveřmi sestra a klevetila s hlídačem. Toho dne večer řekla Kejle Jarmemu, co se stalo, ale on ji zasypal polibky a zvolal: „Kejličko, udělala jsi dobrý skutek. Mazl tov!“

„Celý den jsem brečela,“ řekla.

„Brečela? Proč? Nejsi přece žádná licoměrná manželka a já taky nejsem zrovna světec.“

„Jarmičku, chtěla jsem pro tebe zůstat čistá, ale on mě k sobě přitáhl, a než mi to došlo, byla ta hrozná věc hotová. Plivla jsem mu do obličeje.“

„Tos neměla. Slepec Iče by mohl být tvůj otec.“

„Tak ty nežárlíš?“

„Ani trochu.“

Jarme ji vybídl, aby mu vyprávěla podrobnosti – každičký detail. Pořád dokola se vyptával, až ho to rozparádilo a rozdivočelo. Pravda, Kejle reagovala úplně stejně, když jí Jarme líčil svou avantýru s jednou kuchařkou v Kaliszi a s manželkou tesaře v Lodži.

Jarme tehdy v noci prohlásil, že Slepec Iče už stárne. Už není, co býval, a až ho pustí z nemocnice, bylo by Jarmemu ctí pozvat ho k nim domů a nechat ho tam pár dní nebo i pár týdnů bydlet, než se zotaví.

„Nezapomínej, že byl tvůj první,“ řekl Jarme.

„Jarme, já jsem už na všechny zapomněla. Přišla jsem k tobě jako panna.“

„Jo, panna s potvrzením.“

O následujícím šábesu šli Jarme a Rudovláska Kejle po obědě znovu navštívit Slepce Ičeho do špitálu. Jarme koupil pacientovi bonboniéru, krabičku kaviáru a květiny. Když šli s dárky po ulici, sledovali je lidé z každého okna a balkonu. Kejle byla středně vysoká a měla vysoké poprsí, štíhlý pas, oblé hýždě a nohy s úzkými kotníky a širokými stehny. Ve skutečnosti měla boky štíhlé jako chlapec, ale vycpávala si je polštáři. Na Kejliny rudé kadeře svítilo slunce, až se leskly jako ohnivé plameny. Jarme byl vyšší a zůstal chlapecky štíhlý. Měl propadlé tváře, velké černé oči, které vypadaly trochu nepravidelně posazené, a nos, jenž se někdy zdál rovný a jindy zas zahnutý jako ptačí zobák. Bradu měl špičatou a s důlkem uprostřed.

Manželé kráčeli s taneční lehkostí. Jarme měl na sobě nový oblek, květovanou vázanku s perlovou jehlicí, hnědé boty s přezkami a tvrdák. Kejle si vzala žluté šaty s rozparky na obou stranách, žluté boty s pozlacenými přezkami a úzkými vysokými podpatky a klobouk zdobený třešničkami